

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen, omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van over land en volk vertellen. Dat veel nummers reeds drie- en viermaal herdrukt worden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. De meeste verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Ziehier eenige van de laatste titels:

413. Een Huichelaar. — 414. De erkenlijke Indianenhoofdman. — 415. Onvergetelijke Avonturen. — 416. Een vreemde Nacht. — 417. De hoeve bij de Duinen. — 418. Leo op de Kostschool. — 419. De moedige Padvinder. — 420. De Dragonder van het Uilenhof. — 421. De strijd tegen de Slavernij. — 422. De jonge Alpengids. — 423. Het onverwachte Erfdeel. — 424. De verijdelde Diefstal. — 425. Op het eenzame Eiland. — 426. In den Sneeuwstorm. — 427. Sinterklaas in den Woonwagen. — 428. Het vuur in den Nacht. Een moedige Knaap. — 429. Het Kerstfeest der Schipbreukelingen. — 430. Voor het Recht. — 431. Het Spook van Sylt. — 432. De dappere Kasteeiknaap. — 433. In Duizend Vreezen. — 434. De Toovenares van Diksmuide. — 435. Acht maanden op een onbewoond Eiland. — 436. Ontmaskerd. — 437. Een gestoorde Nacht. — 438. De stem aan de Deur. — 439. Het geheimzinnig bedrijf. — 440. De smokkelaars van Blankenberge. — 441. Een drama aan de grens. — 442. Een Godsoordeel. — 443. De verrader. — 444. Zigeuners op 't Dorp. — 445. Een Rakker. — 446. De dochter van den Indianenhoofdman. — 447. De Smokkelbende. — 448. Het verlaten Schip. — 449. De Werklooze. — 450. De avonturen in de Hooglanden. — 451. De gestoorde Zesdagenkoers. — 452. Uit een Gezin. — 453. Een Smokkelavontuur. — 454. De Weezen van de Beukenharst. — 455. Mars, de Herdershond. — 457. Een angstige Tocht. — 458. De verkleede Krijgsmans. — 459. De Heldin van Maestricht. — 460. Een spion verrast. — 461. De Wraak van den Eskimo. — 462. De Schoolmeester van Sylt. — 463. Gevangen in het Ijs. — 464. Het Spook van de Steengroeve. — 465. De Grootte Ronde. — 466. Erik, de Cow-Boy. — 467. De Roover uit Eikenloo. — 468. Het Geheim van den Torenkelder. — 469. Lina, de Smokkelaarster. — 470. Tweemaal gered. — 471. De zoon van Keizer Karel. — 472. De Zwarte Vrouw uit den Forder. — 473. Djees, de Schoolier. — 474. De Cow-Boy en zijn Zuster. — 475. De Wilde Ridder en het Kind. — 476. Avonturen in de Grot. — 477. De Nachtreiziger. — 478. De Kinderen van den Visscher. — 479. Een vlucht in Rusland. — 480. Het Turfschip van Breda. — 481. Kerstmis in Saeuw en Ijs. — 482. Een vreemde Oudejaarsavond. — 483. De Tooveres van het Ijs. — 484. Een Cow-Boy in de Gevangenis. — 485. De Jonge Strandlooper. — 486. Een Wonderbare Terugkeer. — 487. Het gestoorde Kamp. — 488. Een blijde Wederkomst. — 489. Het geheim van het Kraaienhof. — 490. De Ridder met het Zilveren Kruis. — 491. De Heldin van den Vuurtoren. — 492. Koning Albert I. — 493. Koning Leopold III. — 494. Het Licht in de Duinen. — 495. Voetballers in Amerika. — 495bis Koning Albert aan den IJzer. — 496. Vaders Vlucht. — 497. Een Martelares. — 497bis Te Marche-les-Dames. — 498. De Jonge Verstekeling. — 499. Ada's Avontuur. — 500. Uit het Leven van A. Hans.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag ze in de boekwinkels en bij dagbladverkoopers.

PRIJS: 60 CENTIEMEN.

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Wetteren.

De Ondergang van Lombardzijde

De ondergang van Lombardzijde

VOORWOORD

Leerlingen van de Staatsmiddelbare school te Nieuwpoort, vroegen een boekje over Lombardzijde. Elk dorp heeft niet een belangrijke geschiedenis, maar dit is wel het geval met Lombardzijde, de nu kleine gemeente bij Nieuwpoort. Het was eens een bloeiende stad. En uit dien tijd komt ons verhaal voort.

A. Hans.

— Maarten, blijf thuis, er zit kwaad weer in de lucht, zei vrouw Janna tot haar zoon.

't Was op een vroegen Aprilmorgen van het jaar 1250. Maarten Dirkszoon, een visscher van Lombardzijde, stond gereed om uit te varen. Hij was dertig jaar en de steun van zijn reeds oude moeder, een weduwe. Zijn vader en een broeder hadden al jaren geleden het leven op zee verloren.

Maarten was een brave man; hij had nooit willen trouwen, om goed voor zijn moeder te kunnen zorgen. Hij kon geen eigen sloep koo- pen, en diende op die van visscher Thijs. Nu was hij vroeg opgestaan om in zee te steken, maar vrouw Janna wilde hem thuis houden, omdat ze voor slecht weer vreesde.

— Moeder, ge maakt u noodeloos ongerust, zei Maarten. Ik ben al buiten geweest. Er waait een briesje, juist sterk genoeg voor de zeilen; het zal een schoone dag worden. Ge hebt zeker van storm gedroomd?

— Ik voel het in mijn leden, dat de wind straks zal bulderen en gieren. Luister naar mij! Blijf thuis!

Maarten zat nu te eten, brood met gedroogde visch.

— En wat zou schipper Thijs wel zeggen, als ik niet opdaagde? vroeg Maarten.

— Schipper Thijs kan mij mijn zoon niet teruggeven, als gij verdrinkt.

— Och, toe, er is geen gevaar. Thijs zou me wegsturen, als ik hem in den steek liet. Straks komt de zon op en dan moet ge wat op een beschut plaatsje, in de duinen, zitten; dat zal u goed doen. Het voorjaar geeft al warme dagen.

Maar vrouw Janna hield vol, dat het vreeselijk zou stormen. Maarten wist het wel, dat zijn moeder dikwijls vreemd deed, sedert ze haar man en haar oudsten zoon in een orkaan had verloren. Ze kon uren stil naar zee zitten kijken, en vreesde altijd voor allerlei gevaren. 't Gebeurde wel, dat ze de vuist opstak naar de golven, als de branding schuimend het strand beukte. Ze had al haar liefde nu overgebracht op Maarten, en ze vreesde ook hem te zullen verliezen.

Maarten was klaar met eten. Zijn oliezak met eenige benodigdheden en levensmiddelen lag al gereed. Het werd tijd om naar boord te gaan.

— Dag moeder! Tot overmorgen, zei Maarten, en hij kuste vrouw Janna.

— O, blijf thuis, luister toch naar mij! smeekte ze, en ze wilde hem verhinderen de hut te verlaten.

Maar Maarten maakte zich met zacht geweld los, nam zijn oliezak en ging vlug heen. Hij kon zich niet aan de weeklachten van zijn moeder

storen. Het was een harde strijd, om het dagelijksch brood te verdienen.

De hut stond even buiten de stad Lombardzijde, aan een stroom, de Nieuwe IJde, die door de vlakte in de richting van het gehucht Zandhove en dan van Veurne kronkelde.

We zeggen de « stad » Lombardzijde. Men noemde ze toen, zooals de menschen nu nog in de streek, Lombardije, omdat, naar men beweert, een volksstam, de Lombarden, vroeger aan de IJde, een inham der zee hadden gewoond (1).

Nu is Lombardzijde een dorpje, bij Nieuwpoort, en 's Zomers verblijven er veel badgasten, die van een stil strand en rustige duinen houden. Maar in de jaren 1200 was het een stad met een schoone haven, waarin schepen en sloepen meerden.

Maarten Dirkszoon begaf zich nu naar de stad, die in diepe rust was gedompeld, want de zon moest nog opkomen boven de polders.

De koster had de groote kerk reeds geopend; vlug trad Maarten binnen en in een zijkapel knielde hij neer voor het beeld van Onze Lieve

(1) Zoo bestaat ook Coxijde, en was er een Coxijde bij Sluis. Bij Oostende lag de havenplaats Raversijde, nu een gehucht en badplaatsje. Bij Amsterdam heeft men het IJ en de voor- en visschershaven van IJmuiden. Dicht bij het huidig Oost-Duinkerke lag Nieuw IJde.

Vrouw van Lombardzijde, die toen reeds — als nu nog — in het bijzonder door visschers vereerd werd. Na een vurig gebed voor zijn moeder en een behouden reis, spoedde Maarten zich naar de haven. Hier was het al vrij druk, want de visschers en schepelingen, die ook wilden vertrekken, zouden het gunstig tij gebruiken, om de kil te verlaten, welke tusschen de hooge duinen door de haven vormde.

Schipper Thijs kwam daar al aangestapt.

— Goeden morgen, Maarten, zoo begroette hij zijn matroos. We krijgen schoon weer. God verleene ons een beste vangst, vervolgde hij. Kom, we zullen ons spoeden, dan zijn we dien grooten koopvaarder voor. Hij moet naar de Oosterlanden, en zal nog al wat tijd behoeven, om uit de haven te boomen.

Klaas, de jongen, was reeds op de sloep. Wel-dra werden de touwen losgegooid. Maarten duwde het sloopje van de palen weg.

— Maarten, blijf aan wal. Er zit storm in de lucht! klonk het eensklaps op scherpem toon.

Ook andere visschers keken verwonderd van hun werk op. Daar stond vrouw Janna; ze was haar zoon nagelopen, om hem nog eens te waarschuwen.

— Moeder, ga toch naar huis! riep Maarten ontsteld.

Het verdriette hem, dat sommige visschersge-

zellen luid lachten, om haar zonderlinge gebaren.

— Kom van boord! Ik zeg u, dat het slecht weer zal worden, hernam de weduwe.

Ze wees naar de lucht; juist schoven de wolken open voor de gouden klaarte van den voorjaarsmorgen. Het werd lichter, met de belofte van een schoonen dag.

— Wat kletst dat oud wijf nu over storm? spotte een jongen, op een naburige sloep.

— Uw moeder is weer onrustig, zei Thijs tot Maarten. Ze spreekt van storm, en straks krijgen we prachtig weer.

— Ze zal benauwd gedroomd hebben! Laat ons heen varen. Als ik weg ben, wordt moeder kalmer.

Maarten heesch een zeiltje, en het schuitje gleed heen.

— Keer terug! Schipper Thijs neemt u mee naar den dood! gilde vrouw Janna nog.

't Deed Maarten leed, dat zijn moeder nu ginds op de kade uitgelachen zou worden... Storm? Daar was de zon al en ze goot haar morgenrood over den toren en de kerk, over de daken der huizen en magazijnen van Lombardzijde, over de wijde duinen en de zee.

Hel licht werd het nu en men zag aan den einder ook scheepjes wegzeilen uit de kreek van Terstreepe, waar de stad Oostende ontstond.

— Mensch, sta hier niet zoo te huilen! zei een schoutsknecht, eigenlijk een politieagent van dien tijd, tot Janna. De storm zit alleen in uw hoofd. Moet ge de menschen bang maken met uw dwazen praat?

— Mijn man en mijn zoon zijn ook verdronden! jammerde de weduwe.

— Ja, dat vertelt ge dikwijls genoeg, sprak een ruwe man.

Hij heette Koen en werkte aan de zoutnering, achter de duinen, niet ver van Janna's hut.

In dien tijd won men in Vlaanderen nog zout, dat vooral voor de visscherij werd gebruikt.

Koen zag de weduwe dikwijls; hij had een slecht karakter en hij plaagde haar veel. Eens had hij daarvoor van Maarten een pak slagen gekregen; sedert haatte hij vrouw Janna.

— Zank ons niet altijd over uw man en uw zoon! schimpte hij nu. De visschen moeten van tijd tot tijd wat te eten krijgen!

— Slechterik! snauwde de weduwe hem toe. God zal u straffen!

— Koen, zwijg! Zoo moogt ge niet spreken! hernam de schoutsknecht, en, wat vriendelijker, vervolgde hij tot Janna:

— Ga naar huis. Er is nu geen gevaar op zee. Thijs en uw zoon keeren met een flinke lading visch terug en zullen een goeden duit verdienen.

— Niet waar! Ik hoor den storm al huilen, hield de vrouw vol.

En tot andere visschers riep ze nog:

— Blijft binnen! Anders zal er weer veel geschreid worden door vrouwen en kinderen in het arme Lombardzijde. Ik zeg het u!

En als profetisch hief ze haar rechteram op. Dan ging ze heen.

Inwoners, die hun nering of stiel aan de straat uitoefenden, openden nu hun winkels en werkplaatsen en weldra zou Lombardzijde vol drukte en beweging zijn, als elken dag.

Weenend keerde Janna naar haar hut terug. Toen ze binnen wilde treden, hoorde ze haar naam. Ze keek om. Op een duintop stond Koen.

— 'k Wilde dat Maarten ook op zee bleef! schimpte hij wreed.

— God zal u straffen! herhaalde de weduwe nog eens.

Dan trad ze binnen. Ze zette zich voor het smal venstertje en keek naar den stroom, die uit zee door den vloed werd gevuld en als een breed zilveren lint in de zon glinsterde. Janna mijmerde weer over haar zoon.

Tegen den middag dook de zon onder grauwe wolken, die uit het Noord-Oosten aandreven. En plots stak de wind op en hij huilde over zee en land.

— De storm! O, ik heb het wel gevoeld... En Maarten wilde niet luisteren! jammerde vrouw Janna.

Ze ging naar buiten en hijgend besteeg ze een duintop. Ze kon nu de zee zien. Enkele scheepjes, die bij de kust gevaren hadden, vluchtten binnen. De weduwe kon zich bijna niet staande houden. Ze daalde den zandheuvel weer af en dan sukkelde ze naar de stad. De storm gierde al door de straten.

— Ik heb het voorzegd! schreeuwde Janna in haar angst. Maarten wilde niet luisteren en andere visschers lachten me uit. Ik zal mijn zoon niet meer terug zien!

— Ga naar huis, dollle kolle! riep een burger. Straks spoelt de regen over de stad en wordt ge doornat.

Maar de weduwe moest op de kade zijn, waar men de schepen met dubbele touwen vast legde. Het was nu eb, en toch joeg de storm een massa water door de havenkil.

't Werd een orkaan, die een paar uur woedde. Een schoutsdienaar had Janna in het wachthuis gesleurd, want het regende bijwijlen, dat het goot, en hier en daar sloegen schuttingen om.

Tegen drie uur bedaarde het wilde weer. De menschen kwamen buiten. Ongeruste familieleden van visschers scholen bijeen. Er moesten voorzeker ongelukken op zee gebeurd zijn, door

dien zoo plots opgekomen storm. Niemand toch had zulk een orkaan voorzien.

— Jawel, Janna, de weduwe uit de duinen, heeft dit boos weer voorspeld, zei een oude zee-man.

Ook anderen beweerden hetzelfde.

— Hoe kon zij het weten? vroeg een vrouw, met schelle stem. De zon scheen, het was een prachtige ochtend. Dat wijf moet dan de zwarte kunst verstaan.

— Ze doet altijd zoo raar, sprak Koen, die bij het uitbreken van den storm uit de zoutwinning naar de stad was geloopt. Ik zag ze op het duin staan. Ze zwaaide met de armen. Er was daar niemand en toch stond ze te spreken. Dat is allemaal raar. Ja, ge doet best ze uit den weg te gaan... Voor mij is ze een tooverheks.

— Kijk, daar stapt ze heen! klonk het.

En ieder keek naar vrouw Janna, die het wachthuis verliet.

— Ze is waarlijk weer aan het babbelen, her-nam Koen. Wie loopt er nevens haar?

— Niemand! zei een meisje.

— Of iemand, dien wij niet kunnen zien, fluisterde Koen.

En zoo vertelde men in het groepje angstig, dat Janna wel een heks kon zijn.

richt, onder meer ook aan den Bamburgdijk, nabij de stad. Arbeiders bouwden dien dam voor rekening van de paters uit de Duinenabdij bij Coxijde. Fulco, de eerste abt, had van den Vlaamschen graaf toelating gekregen zooveel moeren te ontginnen, als hij kon.

En zoo legden de monniken met de hulp van arbeiders groote stukken land droog en wierpen ze dijken op langs kreeken, inhammen en ijden. Vooral nu onder abt Nikolaas Van Belle werd er hard gewerkt. Men zou bij den Bamburgdijk ook een groote hoeve bouwen (1).

Zoo lagen er eveneens nieuwe gronden rond Lombardzijde. De storm had de werken zeer beschadigd. Maar erger was het, dat er sloepen niet meer terug keerden. Sommige visschers hadden kunnen vluchten in de havenkreeken van Duinkerke of Oostende; andere hadden op zee den storm doorworsteld. En men zag ze nu naar de kerk van Lombardzijde gaan, om Onze Lieve Vrouw te danken voor hun behoud.

Maar eenige scheepjes keerden niet terug. Dageelijks stonden vrouwen en kinderen op het strand, in zee te turen. Nog hielden ze in al hun angst wat hoop. Maar velen keken kwaad naar vrouw Janna, die daar ongerust heen en

(1) In 1914 werd er om den Grooten Bamburg hard gevochten tusschen Belgen en Duitschers.

weer liep. Men zei, dat haar « kwade hand » op de visscherij had gedrukt.

Janna merkte het wel, dat de menschen haar ontlieden. Ze bleef voortaan meer in de nabijheid van haar hut. Ze vluchtte binnen, als Koen voorbij kwam, op weg naar of van de zoutwinning. De wreede kerel had haar toegeroepen, dat Maarten nooit meer zou terugkeeren.

Janna treurde om haar zoon. Als ze honger had, bedelde ze een stuk brood op een of andere hoeve. Ze had weinig noodig. Kleeren zou ze niet meer verslijten. En brandstof vond ze genoeg in de kuilen, waar men derrie of turf groef. Zoo wilde ze eenzaam haar verdere jaren doorbrengen in haar eenzaam huisje. Ze ging alleen naar Lombardzijde, om er in de kerk te bidden.

II.

Het was nu volop Zomer, de tijd voor den landbouw en de groote scheepvaart. Vaartuigen uit het Zuiden van Europa en die uit het Noorden brachten waren naar Lombardzijde. Ze zorgden voor de winterstormen weer thuis te zijn. Op de kade en in de pakhuizen heerschte dus groote drukte. En kooplieden van elders kwamen met wagens of binnenschuiten om allerlei goederen.

Maar ook de landbouwers werkten hard en

men voerde de oogsten naar de ruime schuren van de Duinenabdij. Abt Nikolaas van Belle wilde nog meer gronden indijken. Men zou een deel van de IJde verleggen. Op zekeren morgen kwamen monniken en arbeiders meten rond het huisje van Janna. De weduwe bleef in haar hut. Ze was bang geworden van de menschen; onlangs hadden knapen te Lombardzijde haar uitgescholden en ook met steenen geworpen. En groote menschen verhinderden het niet. 's Morgens vroeg sloop ze naar de eerste mis. De pastoor en de koster waren vriendelijk voor haar. Maar onlangs had een ruwe visschersjongen haar toegesnuwd:

— Ge moet hier niet meer komen, leelijke tooveres!

Vrouw Janna werd nog banger, en ze durfde zelfs niet meer naar de kerk te gaan. Ze bad thuis. De kwatongen beweerden echter, dat ze aan haar geloof verzaakt had. Koen deed steeds lange vertellingen, over het zonderling gedrag van vrouw Janna, die rond haar hut dwaalde en met onzichtbare schepsels sprak. Och, de menschen begrepen, in hun bijgeloof niet, dat de arme moeder nog meer sufte door de verdwijning van haar zoon.

Janna was tevreden, toen die heeren met hun meetwerktuigen wegbleven. Arbeiders hadden hier en daar een paal in den grond geslagen. Op

zekeren dag kwam de schout van Lombardzijde in het huisje.

— Vrouw Janna, ge zult hier moeten vertrekken, zei hij. De stroom wordt verlegd en uw hutje zal daarvoor afgebroken worden. Och, mensch, gij kunt hier toch niet alleen blijven.... Straks is het Winter, en dan zoudt ge ellende lijden. Ge moogt in het Godshuis te Lombardzijde en ge zult daar uitstekend verpleegd worden.

— Moet ik hier weg? Dit huisje is toch van mij! wedervoer de weduwe op heftigen toon.

— Voor het algemeen nut wordt uw hut afgebroken. Waar ze nu staat moet de ijde vloeien. Maar ik zeg nog eens, dat we u ruim schadeloos stellen, en ge een plaatsje krijgt, zoo lang ge leeft, in het Godshuis. Daar zult ge nooit honger of koude lijden... ge slaapt er in een zacht bed. Ge wordt flink gekleed...

— Ik wil niet in het gesticht! hernam Janna kwaad. Ik kan voor me zelve zorgen.

— Och, mensch, nu moet ge al bedelen; en de straatjongens jouwen u uit. Uw hut zal verdwijnen; er is niets aan te doen.

— Leefde mijn jongen nog, dan zoudt ge zoo niet met mij durven handelen, schreeuwde Janna toornig.

— Gij zijt onredelijk. Maarten zou heel blij zijn, dat we u opnemen in het Godshuis.

— Ik wil er niet heen...

— Is het dan waar, wat de menschen vertellen, dat gij in de duinen met beksen vergadert?

— O, welke leugens!

— Mensch, pas op!

De schout, die ook aan tooverij geloofde, stak dreigend een vinger op.

— Luister naar mij! ried hij Janna aan. Morgen al moogt ge naar de brave zusters gaan.

— Ik wil niet!

— Nu, ge moet het weten! Maar overmorgen breken ze uw hut af. Ge kunt nadenken...

De schout vertrok. Janna weende. Ha, men verjoeg haar uit haar woning! En men wilde ze in een gesticht stoppen!

O, ze zou zeer goed zijn in het Godshuis! Maar Janna hield zoo van de vrijheid, van de duinen, en ze kon niet aan een verblijf in de stad denken.

Ze dacht nu na, maar niet over het voorstel van den schout. Ze begreep, dat ze haar hut niet zou behouden! Wat had een arme weduwe te vertellen? Ze wist een verlaten schaapsstal staan, verder in de duinen, een hok van klei en stroo. Ze zou daar wonen.

't Werd haar nu te benauwd in het huisje; ze moest in de lucht zijn!

Janna zette een ouden hoed op van haar man, zonder het eigenlijk te weten, en strompelde naar buiten.

— Ha, ze verjagen me! mompelde ze half luid. Als Maarten nog leefde, zouden ze het niet durven. O, waarom bleef mijn jongen op dien ochtend niet thuis? Ik wist, dat het zou stormen! Nu ben ik alleen... Ze schimpen en liegen, ze schelden en gooien stenen naar me, ginder te Lombardzijde.

Ze keek naar de stad, waarover het goud lag van de ondergaande zon.

— Slecht zijn ze daar! siste Janna woedend. Ze smullen en drinken; ze vergaderen geld en goed. Ze hebben nooit genoeg. Nu willen ze den stroom verleggen, om hun haven te vergrooten en nog meer schepen te lokken. Nooit tevreden. En een arme weduwe ontnemen ze haar huis.

Janna wond zich geweldig op, en trok weer verder. Eensklaps zag ze Koen, die van de zoutwinning kwam.

— Gij zijt de slechtste van allen! bulderde ze hem toe, zoo heftig, dat de kerel schrok en eenige stappen achteruit week.

— Lombardzijde smult en drinkt, vergadert geld en goed! Slecht zijn de menschen! Ze ontnemen een arme weduwe haar huis! Maar ze zullen gestraft worden! schreeuwde Janna, rood van woede.

Koen, die anders zooveel praat had, werd nu waarlijk bang van de zonderlinge vrouw en maakte zich uit de voeten.

— Ze is een echte heks! zei hij. Ik moet haar mijden. Ze spreekt van straf en ik zou die het eerst van al op mijn nek kunnen krijgen!

Maar in de stad bazuinde hij het uit, wat Janna allemaal gezegd had.

De pastoor ging den volgenden dag naar de duinen en sprak met Janna over het Godshuis. Maar de vrouw wilde ook naar hem niet luisteren. Ze had de vrijheid te lief en nu haatte ze de stad. Ze sleepte haar weinige meubelen naar den schaapsstal.

Haar hut werd afgebroken en een legertje arbeiders begon er te graven, om den stroom te verleggen tot welzijn van de bloeiende stad Lombardzijde.

Janna kon het « algemeen nut » niet begrijpen. Soms kwam ze de arbeiders uitschelden, en sprak ze over de straf der stad, maar meestal toch dubte ze eenzaam in de duinen, en het liefst schuwde ze de menschen. Meer uit vrees voor haar vermeende hekserij dan uit echt medelijden, gaf men haar hier en daar wat eten.

III.

Zoo werd het November en begon het Winterseizoen. Dan was het stiller te Lombardzijde.

Op een avond stak hevig de wind op en in den nacht groeide hij aan tot een storm. De nieuwe

dag bracht geen verlichting. Hooge golven beukten het strand, de havenhoofden en de duinen, waarvan het zand wegstoof in dichte wolken.

Dit gebeurt nu nog op zekere eilanden, als Sylt in Noord-Duitschland, en men spreekt daar van wandelende duinen, omdat de zandheuvelds zich aldus verplaatsen. Ze stuiven als het ware van de eene plek naar de andere.

Te Lombardzijde zat men angstig in de woningen. En de oudsten haalden de geschiedenis op, van hun grootvader vernomen, hoe meer dan honderd jaar geleden op Sint Jansdag 1116, de storm verwoesting en overstroming had gebracht te Lombardzijde en in de gansche streek.

Wat zou er nu gebeuren? Met den avond werd het een echte orkaan. De lagere straten stonden reeds blank, omdat met den vloed, het water over de kademuren stroomde. Zandwolken stoven van de duinen door de stad. Ieder was ongerust. Zulk een noodweer had dit geslacht nog niet beleefd. Met groote vrees ging men den nacht tegemoet. Weinigen durfden zich te bed leggen. Honderden stemmen schenen uit zee op te stijgen: fijne en zware, heldere en doffe, fluitende en bulderende.

't Was ongeveer elf uur, toen de kerkklok begon te luiden, het sein van gevaar. Een stuk duin was weggeslagen en het zeewater drong binnen. De dammen, aan den verlegden stroom gebouwd,

zouden wel bezweken zijn. De moedigste inwoners gingen op straat. Het nog steeds aanwaaierend zand geeselde hun 't gelaat; 't was of men met spelden in het vleesch priktè.

— Nood, nood, het water stroomt binnen! klonk het door het stormgehuil heen.

En het bestuur riep arbeiders op, om de gaten in de duinen te stoppen. Maar wie kon er iets doen tegen het geweld der natuur? De kranigsten beproefden het, doch moesten hun pogingen staken en zelf redding zoeken op bovenkamers en zolders. Het water gudste door de straten en steeg gedurig. Binnendijken stortten in. Men hoorde zelfs krakende muren en angstgeschrei van menschen, die in doodsgevaar verkeerden. Het was een nacht vol ontzetting. Eindelijk brak de nieuwe dag aan, en gelukkig bedaarde de storm. Maar welk een verwoesting! Uit de stad trok het water terug; doch te lande bleef het staan. Huizen en boomen rezen uit den vloed op. Menschen schreeuwden van daken om hulp. Booten voeren er heen. Te Lombardzijde richtte men zalen in, om de dakloozen te ontvangen. Er werd veel naastenliefde betoond.

De straten zagen er vreeselijk uit. Het ingewaaide zand vormde nu een dikke, slijkerige massa, en het zou dagen duren, eer men deze verwijderd had. Die vuilnis was trouwens ook in veel woningen gevloeid. En weldra vertelde men

nog een alarmtjding voort: de haven was door het weggewaaide duinzand zoo verstopt, dat er geen schip meer in of uit kon. Op sommige gedeelten zag men geen kil meer, alleen een zandberg. 't Scheen of de duinen zich in de haven hadden geworpen.

Dat was een zware slag voor Lombardzijde: geen haven meer, geen scheepvaart, geen handel, geen welvaart. Het leek een onbegonnen werk de haven uit te diepen. Wie zou de groote kosten betalen? Veel kooplieden hadden zware schade geleden door de instorting van pakhuizen en het totaal bederf van goederen door zand en zeewater. De zoutwinnings rond de stad lagen ook geheel onder zand. Lijken van verongelukten waren aangedreven. Dat van Koen was er bij.

Maar de laster van Koen was niet dood. De menschen spraken over Janna, die straf voor Lombardzijde voorspeld had. En het duurde niet lang, of men beweerde, dat zij door tooverij, met de hulp van den duivel, dien storm ontketend had. De huizen te Zandhove, zoo dichtbij, stonden nog recht, en de IJzermondung was er niet verstopt geworden. De schippers van Raverszijde bluftten, dat zij de scheepvaart van Lombardzijde naar hun stad zouden lokken. De storm had de kreek van Terstreepe, bij Oostende, verdiept.

Waarom moest Lombardzijde het dan zoo ontgelden?

— De schuld van de heks! schreeuwde het verbitterde volk. Janna moet verdwijnen!

Sommigen wisten al, dat de schaapsstal, waarin ze verbleef, niets had geleden. Weer een teeken van tooverij! Men wilde er niet op letten, dat ook wel nog andere hutten in het duin recht waren gebleven. Winden en stormen zijn grillig.

De schout moest naar het verbitterde volk luisteren en met zijn knechten nam hij Janna gevangen. De arme vrouw werd in de stad op gejouw onthaald. Ze was nog suffer geworden, bijna waanzinnig. En toen ze hier en daar teekenen van vernieling zag, riep ze uit:

— De straf voor Lombardzijde, waar ze smullen en drinken en een arme weduwe onrecht doen!

En in haar geesteskrankheid lachte ze nog. Haastig stak de schout haar in de gevangenis.

— Laat me terug keeren naar de duinen! jammerde de ongelukkige, toen ze in een donker, vochtig hol zat, waar ook water had gestaan.

Ze drong zich tegen de eikenhouten deur, en ze beukte er op, en gilte en tierde.

— Heksenstreken, zeiden de menschen, die het buiten hoorden. Dat ze die tooveres maar rap verbranden!

Ze schenen het niet vreemd te vinden, dat

Janna zich door haar hekserij toch niet kon bevrijden.

Zoo was de arme weduwe nu opgesloten... Maar daarmee waren veel inwoners nog niet tevreden. En ook bestuurders namen die beschuldiging van hekserij ernstig op. Die Janna had immers al een heelen tijd zoo vreemd gedaan. En eens voorspelde ze bij schoon weer storm, en had ze, zeker op bevel van den duivel, het scheepje, waarop haar eigen zoon voer, doen vergaan.

De heksenmeester te Brugge werd verwittigd. En hij kwam met zijn helpers naar Lombardzijde.

Janna was in het gevangenisshok zeer verzwakt. Wankelend stond ze voor de heeren; ze kon nauwelijks op hun vragen antwoorden. Men bemerkte op haar rechterarm een vlek en hield die ook al voor een teeken van tooverkunst.

— Bekent gij andere heksen en den duivel ontmoet te hebben? vroeg de opperrechter.

— Ik ben geen heks! schreeuwde Janna nu terug.

— Ge durfdet niet meer naar de kerk te gaan.

— De jongens wierpen steenen naar mij.

— Ge hebt aan zekeren Koen Goverts de straf van Lombardzijde voorspeld.

— Koen was een slechterik! Hij lachte, omdat mijn brave jongen verdronken is.

— Antwoord op mijn vraag! Gij hebt de

straf voorspeld. Hoe wist gij, dat Lombardzijde zooveel zou lijden door den storm?

Maar Janna's gedachten waren weer weg en de arme moeder dubte over Maarten.

— Ze durft, ze wil niet antwoorden, zei de heksenmeester.

Dit alles lijkt nu ongelooflijk, maar in dien tijd — en ook nog eeuwen later — waren de rechters overtuigd, dat er tooverij bestond, en duizenden ongelukkigen hebben er wreedaardig het leven om verloren.

— We zullen de beschuldigde op de pijnbank leggen, zei de heksenmeester.

Men stak Janna met een gloeiende naald in het lichaam en de arme vrouw gilte van pijn. Op alle vragen riep ze dan: « Ja, ja! » om van die smarten bevrijd te worden. Ze wist niet waarop ze antwoordde. Zoo bekende ze, dat ze een heks was. Dit toch verklaarden de rechters.

En Janna werd veroordeeld, om op de markt van Lombardzijde verbrand te worden. De menschen zeiden, dat het een rechtvaardig vonnis was voor een tooveres, die in de duinen met onzichtbare lieden babbelde, die niet naar het Godshuis wilde, omdat ze daar niet met den duivel en andere heksen feest kon vieren, die stormen voorspelde en een straf haalde over de stad.

En sommigen wisten nog veel meer. Janna was op een bezemsteel door de lucht naar hek-

senvergaderingen gevlogen bij Terstreepe of Scharphout (nu Blankenberge); ze had in een rooden mantel om een vuur gedanst en van den duivel booze macht gekregen. Op hoeven, waar ze niets kreeg, tooverde ze kinderen of vee ziek.

O, zooveel onzin werd er verteld! En die misschien niet aan hekserij geloofden, durfden zulks niet te zeggen.

IV.

Janna leed door de foltering nog hevige pijn. Ze lag op vuil stroo in het gevangenisshok. Nu en dan sprak ze den naam uit van haar zoon. De herinnering aan Maarten maalde haar door den geest.

Zoo verliep een ellendige nacht.

's Morgens kwam de pastoor bij de schepenen, de bestuurders der stad. Hij sprak ten beste voor Janna en vroeg haar niet te laten verbranden. 't Gebeurde, dat men zulke veroordeelden uit de streek joeg. Maar de schepenen wilden niet van genade hooren. Ze kloegen over hun verzande haven. Zou Lombardzijde nog ooit zijn bloei terug krijgen?

De pastoor schudde het hoofd over zooveel wanbegrippen. Maar hij kon niets voor Janna doen, dan alleen haar te vertroosten op den weg naar de strafplaats.

In den namiddag werd op de markt een soort van strooien hutje gebouwd, en daarin zou Janna verbrand worden. Reeds daagden van alle kanten nieuwsgierigen op. Er zaten er ook voor de ramen, zelfs op de daken.

Knechten haalden de veroordeelde uit den kelder der gevangenis. Janna strompelde tusschen hen in. Ze begreep zelve niet, wat er met haar zou gebeuren. Van het vonnis had ze niets verstaan.

— Mag ik nu terug naar de duinen? vroeg ze als wezenloos.

Niemand antwoordde. Men moest door een zijstraat naar de Markt.

Aan de gevangenis was niet veel volk. Daar kwam de pastoor.

— Janna, wees kloek en denk aan den barmhartigen God, zei hij. Luister, ik zal nu voor u bidden!

— Mag ik terug naar de duinen? vroeg de ongelukkige, die nog niet beseftte, welk een vreeselijk lot haar wachtte.

Eensklaps sprongen een paar mannen nader.

— Wat, schreeuwde de voorste, mijn moeder als heks verbranden! Moet ik dat hooren, als ik na al dien tijd in mijn stad terug keer?

— Maarten! kreet Janna, en een glans verhelderde haar gelaat.

Ze was nog niet gebonden en strekte de armen

uit. Haar zoon wierp de schoutsknechten op zijde. Deze wilden hem aanvallen, maar drie mannen, die Maarten vergezelden, sloegen de gerechtsdienaren neer.

— Laat deze vrouw met haar jongen meegaan! riep de pastoor. Zijn terugkeer is een wonder Gods.

Maarten had zijn moeder opgenomen. De zwakke, vermagerde vrouw woog niet veel. De zoon verdween met haar in een straatje. Zijn vrienden hielden de schoutsknechten tegen. De pastoor volgde Maarten.

— Kom met uw moeder in de kerk. Gods Huis is voor haar een vrijplaats, zei hij ontroerd.

De schoutsdienaren liepen naar de Markt, waar de schepenen reeds ongeduldig wachtten.

— Waar is de veroordeelde? vroeg de opperste van hen.

— Haar zoon, Maarten Dirkszoon, heeft ze uit onze handen gerukt. Hij was daar met helpers en we konden het niet beletten! luidde het antwoord.

— Haar zoon? En hij is dood! Door wien hebt ge u laten bedriegen?

— Waarlijk, het was Maarten, verzekerde een der dienaren, die in het gevecht een bloedneus had opgelopen.

— De heks is ontsnapt! werd er al geroepen.

— Maarten, haar zoon, heeft ze verlost! zei men dan.

— Maarten is met Thijs en Klaas, den jongen, op zee gebleven.

— Hij is teruggekeerd!

— Ja, verzekerde een landbouwer. Ik kwam aan de stad, om naar den brandstapel te kijken. Een zeeman, en eenige van zijn vrienden zeker, haalden me in. Die zeeman vroeg me, waarom er zooveel menschen op gang waren. Ik zei hem, dat er een heks verbrand werd en ik noemde haar naam. « Mijn moeder! » riep hij toen. Hij zei iets tot zijn makkers en ze spoedden zich voort. Die zeeman moet dan Maarten Dirkszoon geweest zijn.

Het volk kwam in roering. Sommigen zeiden, dat men de heks uit de handen van haar zoon moest halen, maar anderen zagen in den wonderbaren terugkeer een Godsoordeel, ten gunste van de vrouw.

Nog stond men te redekavelen en wisten de schepenen niet goed, wat te doen in dit zonderling geval, toen de pastoor op de Markt verscheen. Hij had even met Maarten gesproken en was diep ontroerd.

— Schepenen en inwoners der stad, zei hij met luide stem, Maarten Dirkszoon is te Lombardzijde teruggekeerd, even vóór zijn moeder hier verbrand zou worden. Hij heeft haar uit de han-

den van de schoutsdienaren bevrijd en ze in de kerk geleid, een vrijplaats voor veroordeelden. Dat niemand vrouw Janna of haar zoon hindere! God is beiden genadig geweest. We meenden, dat Maarten verdronken was. Zijn sloep was in nood. Maar schipper Thijs, Maarten en Klaas, de jongen, werden gered door een koopvaarder en meegenomen naar Spanje, zeer ver van hier. Daar werden ze aan land gezet. Ze hebben er roovers ontmoet en zijn een tijd als slaven behandeld geworden. Met nog een Vlaming konden ze eindelijk vluchten en maanden dwaalden ze door Spanje en Frankrijk naar hier. Maarten kwam juist bijtijds om zijn moeder te redden. Schepenen en inwoners der stede, dit is de vinger Gods! Dat niemand nog Janna hindere! Menschen kunnen dwalen... Janna is onplichtig...

Een der schepenen keek nijdig. Zijn gezag werd aangetast, meende hij. Maar het volk juichte den pastoor toe. Het was getroffen door die terugkomst.

Maarten kon met vrouw Janna ongehinderd de kerk verlaten. Ze kregen een schuilplaats in het huis van den pastoor.

Maarten had geweend, toen hij de wonden van zijn arme moeder zag. Een heelmester kwam vrouw Janna verzorgen.

Schipper Thijs en de scheepsjongen waren

naar huis gegaan, waar in hun gezin groote vreugde heerschte. De vierde vluchteling stapte reeds naar Brugge, waar zijn vrouw en kinderen woonden.

Vrouw Janna genas, maar Maarten wilde niet in de stad blijven, waar men zijn moeder zoo schandelijk behandeld had.

Vurig dankte hij den pastoor en toen vestigde hij zich te Oostende, waar ook visschers woonden.

V.

Veel steden zijn vervallen, en dan waren er lieden, die spraken van hekserij of de wraak van een meêrmin.

Lombardzijde had nu een grooten knak gekregen door den storm, die het zand in de haven joeg. Zoo werd ook het oud Zuidkote — nu in Fransch-Vlaanderen — door een zandstorm vernield, wel vijf honderd jaar later. En een honderd jaar geleden, bedolf het duinzand een deel van het dorp Rantum op het eiland Sylt, in

Noord-Duitschland, waar we de « wandelende duinen » bezocht hebben.

In den tijd van ons verhaal was gravin Johanna van Constantinopel ook Vrouwe van Lombardzijde. Ze kon echter niet helpen om uit de haven het zand weg te graven. Lang bleef de toestand zeer treurig.

Veel handelaren en ook arbeiders vestigden zich op het gehucht Zandhove, aan den IJzermond, die voor de scheepvaart geschikt was, en waar een nieuwe stad (poort) ontstond, Nieuwpoort.

Nadien baggerde men ook de haven van Lombardzijde uit, maar de scheepvaart bleef kwijnen. Nieuwpoort won het, kreeg vestingen, poorten en vrijheden en na eenigen tijd werd Lombardzijde bij die stad ingelijfd.

Het werd vijf honderd jaar later weer een afzonderlijke gemeente, maar het ligt nu een heel eind achter de duinen, en leeft van landbouw en het badwezen.

In 1914-1918 werd het door den oorlog geheel verwoest en daarna weer opgebouwd.

— Uit dien tijd zullen we ook nog wel eens het een en ander van Lombardzijde vertellen.

BERICHT.

Men vrage ook in de boekwinkels en aan verkoopers Nr 515bis: « *Peter Benoit* », een boekje over den grooten Vlaming, die nu herdacht wordt.

